

[Schmidt.]

for konservative Kredse, i det mindste har det ærede Medlem Hr. Holstein taget sig meget af denne Sag og fremlagt et særligt Lovforslag i denne Retning. Jeg mener ogsaa, at man maa have sin Opmærksomhed mere henvendt paa dette Omraade. Naar jeg taler om Socialdemokratiets Forstaaelse netop for denne Del af Jordlovgivningen, vil jeg gerne supplere det derhen, at det har været en interessant Iagttagelse fra min Side, at det danske Socialdemokrati fra dets Oprindelse i højere Grad har interesseret sig for Jordspørgsmaalet end det tyske Socialdemokrati, og det kalder jeg sundt.

Naar jeg taler til Gunst for disse Havebrug, er det ikke blot for at hjælpe Mennesker til en smukkere Tilværelse, idet de faar Tilknytning til Jorden og Solen, hvad mange Mennesker ikke har. Det er selvfølgelig noget attraaværdigt i sig selv og smukt, men denne Sag betyder mere. Som jeg sagde før, betyder den noget, hvad Ernæringsspørgsmaalet angaar; især naar man kan komme lidt bort fra at betragte Kød som det vigtigste Næringsmiddel, som man ikke kan undvære. En Havelod paa en to Tusinde Kvadratmeter vil betyde noget for Ernæringsspørgsmaalet.

Det kan være, at man har set det stærkere og tydeligere andre Steder. Jeg tænker her paa, at den tyske Revolution fødte denne Tanke — desværre blev det ved Tanken —; at man maatte se at bosætte Arbejderne i stor Stil, og det skulde netop gennemføres i Bjersegnene, Grubeegnene, ved Bjergværker. Man talte den Gang om, at flere Hundredtusinde skulde bosættes dernede; og man vilde derved opnaa at forkorte Arbejdstiden for disse Arbejdere, der jo arbejder under sundhedsmæssigt særlig uheldige Forhold. Hvad de tabte i Løn ved den kortere Arbejdstid, vilde man — saaledes var Tankegangen — erstatte ved at give dem Lejlighed til at erhverve noget paa deres egen Jord. Det var Havelodder, man tænkte paa.

Denne Tanke blev i de urolige Tider ikke til noget, men Tanken er ikke kommet til Ro, og i Tyskland forbinder denne Tanke sig meget stærkt med store Planer om en Decentralisering af Industrien og dermed af Storbyerne, fordi man ellers ikke kan gøre dette, uden at Vejene til Arbejdsstederne bliver for lange. Ja, man er ligefrem inde paa den Tanke, at noget i denne Retning maatte først gennemføres for at skabe et sundt og købedygtigt Indmarked, og inden man fik det i Gang, vilde man

ikke kunne gaa til at udstykke Jorderne for Landmændene, for det nyttede ikke at sætte Landmændene i Gang, naar de ikke havde dette købedygtige Indmarked, som man ventede sig netop af Reformen, der ligger i denne Linie: Havelodder.

Jeg har villet dvæle lidt længere ved dette Emne, fordi jeg ser, at det er fremme i dansk Lovgivning, men alligevel har det Indtryk, at man ikke rigtig fører disse Tanker ud i Virkeligheden, men nu gerne vilde prøve paa det. Jeg tror, det kan have den allerstørste Betydning ogsaa for Danmark.

I Danmark ligger Forholdene jo helt anderledes end i Tyskland, men de ligger alligevel saaledes, at Tanken kan anvendes her, for i Danmark har man jo de mange smaa Stationsbyer, hvor Landbrugsindustrien jo ogsaa for en stor Del holder til, og man har Havnebyerne. Disse Havnebyer har man en hel Del af, og Industrien vil selvfølgelig i det hele taget holde sig til Havnebyerne. Og fordi man har mange af dem, er det muligt at decentralisere til Bedste for den Vekselvirken, der skal være mellem Land og By.

Her vilde det maaske være det rette Sted ogsaa at komme ind paa den Nød, som ubetinget er til Stede for de smaa Husmænd, der ikke har den Eksistensbasis, som de burde have. Det er netop denne Tilstand, der har givet Anledning til de Bestemmelser om Ekspropriation, som bliver saa stærkt bekæmpet her i Folketinget. Det er klart, at paa den Maade kunde man hjælpe disse Husmænd, idet man tog fra andre og gav dem.

Jeg siger endnu en Gang: det er en farlig Vej, jeg vil ikke være med til at gaa den. Jeg har maaske en Grund mere, end der hidtil har været tænkt paa, til at sætte mig imod denne Tanke. Jeg ved jo saa godt, at Ekspropriation har man før brugt ogsaa i nationale Øjemed, og det bruges i forstærket Grad netop nu hele Europa rundt. Nu tror jeg paa ingen Maade, at den Regering, der i Øjeblikket sidder, kunde falde paa den Tanke at bruge Ekspropriationsretten i nationalt Øjemed, men det er klogt at forebygge, saaledes at det aldrig bliver muligt at gøre det.

Men dermed er man jo ikke færdig med den Nød, der nu er. Man skulde jo dog se paa, hvorledes man kan afhjælpe den; naar man ikke mener, at det kan gøres ved at ekspropriere, skulde man jo helst kunne foreslaa, hvad der saa kan gøres. Jeg har det Indtryk, at man i dansk Landbrug prøver at komme frem paa mange Maader, man prøver at sætte visse Brug ind paa